

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Il·lustres 'terraferits'

LLOSA

"Totes les regions del món tenen unes circumstàncies naturals que les fan úniques" és la frase amb què el biòleg Agustí Galiana comença el seu llibre *Història natural de la Marina Baixa* (Ed. Club Universitario). Pot semblar una obvietat, o un exabrupte propi d'un moment d'exaltació emotiva al davant del paisatge estimat. I, tanmateix, pensava que era ben certa aquesta frase mentre llegia un llibre prou semblant al de Galiana: la "*Historia civil, natural y eclesiàstica de Titaguas*" del botànic valencià Simón Rojas Clemente y Rubio. I ha estat curiosa aquesta coincidència: el llibre de Clemente y Rubio, escrit els anys de la dècada de 1820 (i inèdit fins ara, en una oportuna edició de la Universitat de València), guarda en l'estima, en la dedicació, en el detall a les singularitats de la terra, uns clars paral·lelismes amb el recent llibre escrit pel biòleg Agustí Galiana.

No debades, Galiana, doctor en Ciències Biològiques i autor d'un sorprenent i polèmic llibre sobre l'ecologia humana (*Nosaltres els humans*, edicions Bromera-Universitat

de València), és un gran admirador de l'obra de mossèn Cavanilles, un dels primers estudiosos de la demografia valenciana i de la relació de l'home amb el paisatge. La visió evolutiva de la dinàmica poblacional humana, així com un acurat estudi i assimilació de l'*Assaig sobre la població* de Robert Malthus (en certa manera, seguint els passos de Michael Ruse i d'algunes de les seues obres, com *Taking Darwin seriously*), fan que moltes de les visions pessimistes d'Agustí Galiana que es reflecteixen en els seus llibres i treballs no siguen de vegades massa ben rebudes per la comunitat acadèmica. I, tanmateix, gran part de les seues idees no són més que una immediata traslació de les concepcions darwinianes i malthusianes a la nostra societat, i resulten en la seua formulació incontestables.

Potser siga ben cert que l'obra de Darwin (i la de Malthus, és clar) no s'ha pres seriosament. En qualsevol cas, Agustí Galiana, en aquesta *Història Natural de la Marina Baixa*, deixa ben palès que és l'estima a la seua terra el que l'anima a reflexionar sobre els homes i la seua relació amb el medi. En el seu llibre dóna entrada a la geologia, a la flora, a la fauna, a la presència humana, a la toponímia, d'una forma planera i senzilla, amb un llenguatge acurat i directe. I, evidentment, Galiana no pot deixar de reflexionar sobre l'ús i abús de la natura en aquella costa de la Marina tan castigada: "Buscant l'atractiu turístic s'han fet ports esportius que han alterat la línia de la costa i abocaments d'arena a les platges que han destruït el fons marí (...). Una arena extra que serà escampada per la mar, que deixarà una costa més exposada a l'erosió del que ja estava. Resulta irònic, absurd, i, segurament, ruïnós, que tenint una costa amb un atractiu natural notable es vulga explotar-la fins a l'extrem de destruir-la amb retocs artificials."

Ès l'estima a la seua terra el que fa escriure a Agustí Galiana, a l'igual que fou aquest motiu el que va animar el botànic Clemente y Rubio a dedicar un llibre al seu poble natal. En *La Historia... de Titaguas* realitza un ample estudi de la geografia física, la meteorologia, la paleontologia, la flora i la fauna (amb un catàleg de més de 700 plantes, en el qual anota el nom de cada planta, els usos, el moment en què floreix i la naturalesa del sòl que necessita). Però les coincidències són més, i Clemente y Rubio estudia la genealogia dels llinatges de Titagües i realitza un curiós catàleg de les peculiaritats lingüístiques d'aquella terra de frontera. Simón Rojas Clemente y Rubio es preocupa per la interacció de l'home amb el seu medi, i proposa millores, com va fer Cavanilles, i com també fa, ara, Agustí Galiana. Amb l'arribada de Ferran VII al poder, Clemente y Rubio es va veure represaliat (com va esdevindre amb molts il·lustrats), i va ser llavors quan es va refugiar a Titagües i va escriure aquesta obra. Malauradament, fins ara aquell text havia quedat en el més sorprenent oblit. Ara és el moment de recuperar-lo, llegir-lo i pair-lo adientment. I felicitar-nos que el seu exemple encara siga seguit, ça i lla, per irreductibles *terraferits* com Agustí.